

УДК 330.88:332.143

Журба І. О.

Черкаський державний технологічний університет

НАУКОВІ ЗАСАДИ ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ПРОЦЕСІВ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Досліджено трактування категорії «інформаційна економіка». Висвітлено можливість створення і розвитку інформаційного суспільства і інформаційної економіки. Доведено, що саме накопичення інформаційних ресурсів є відправною точкою у появі і ефективному розвитку інформаційної індустрії, інформаційних підприємств, мережевого бізнесу, кластерів та інших видів господарської діяльності.

Ключові слова: інформаційна економіка, інформаційна безпека, інформаційно-комунікаційний бізнес, інформація, інформаційні ресурси, інформаційні технології, інформаційний потенціал.

Постановка проблеми. Сучасний динамізм розвитку економіки і суспільного життя багато в чому обумовлюється інформаційним прогресом і змінами в системі людських відносин. Такий процес є еволюційним і активно вивчається з різних позицій та точок зору багатьма вченими, політиками, системою менеджменту. Змінюються і сучасні теорія та методологія економічної теорії, менеджменту з позиції базових законів і закономірностей розвитку суспільних систем, організації ринків і діяльності підприємницьких структур.

Інформаційна економіка – це нова галузь знань і як суспільна формація входить до практичної життєдіяльності порівняно недавно. Категорія інформаційної економіки отримала своє визнання в трактуванні всесвітньо відомого вченого М. Кастельса. Його монографія «Інформаційна епоха, економіка, суспільство і культура» дозволила світовому суспільству по-новому подивитися на майбутнє і активно позиціонувати такі категорії, як інформаційне суспільство, інформаційна культура, інформаційний прогрес, інформаційний ринок, комплексна інформатизація та інші.

Наукові дослідження М. Кастельса сьогодні визнані як наукові основи формування теорії та методології дослідження ролі та місця інформації, інформаційної діяльності в таких глобальних змінах як не тільки економічний і управлінський устрій життєдіяльності, але й складних процесах соціальних реформ. Саме комплексне бачення змін в системі відносин «людина – інформація – процеси життєдіяльності» дозволили вченому стверджувати про прихід нової суспільної формації – інформаційної епохи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий вклад на початковому етапі становлення інформаційної епохи внесли праці А. Тофлера, Масуді, Д. Белла, У. Росту, Ф. Фукуями, Дж. Мартіна та ін. Час зародження інформаційної епохи (1970–1980 рр.) сформував фундамент майбутньої епохи, її філософське відображення і теоретичне обґрунтування як системний елемент суспільного прогресу. Відсутність достатнього теоретичного підґрунтя з питань функціонування та розвитку інформаційної економіки зумовлює актуальність проведення дослідження в даному напрямі.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Багато в чому новий напрям оформився досить швидко, мав значний успіх в науковому середовищі, але спрямованість досліджень багато в чому носила описово-публіцистичний, загально філософський і прогностичний характер. Було покладено початок для вивчення інформації як реального інструменту суспільного прогресу.

Метою статті є виявлення сутності дефініції «інформаційна економіка» та визначення тенден-

цій та пріоритетів її подальшого розвитку в Україні в контексті процесів регіоналізації та глобалізації світового господарства.

Виклад основного матеріалу. Позитивний вклад і формування відповідної наукової школи з оцінки та визначення економічної ролі інформації було зроблено вченими значно пізніше – в 1990–2000 рр. В цей час було закладено наукове підґрунтя:

- об'єктивного аналізу інформації;
- методичні основи дослідження і діагностики інформаційних ресурсів;
- підходи до організації і контролю процесів локальної і глобальної інформатизації та інших базових процесів розвитку інформаційної діяльності і її системному відображенні науково-технічного та соціального прогресу.

Рухом суспільного прогресу, спрямованим на розвиток можливостей людського та штучного інтелекту, стає інформація, інформаційні ресурси, інформаційні технології. Європа в 1994 р. презентувала доповідь «Європа та глобальне інформаційне суспільство», висвітлену та опубліковану на засіданні Європейської Ради. В рамках доповіді було розглянуто такі актуальні питання, як: визнання нової історичної епохи – інформаційної; аналіз розвитку інформаційної галузі; розглянуті можливості інформаційно-комунікаційного бізнесу. Центральною ланкою розвитку інформаційних технологій визнали Internet, мобільний зв'язок, супутникові технології комунікаційного обслуговування. В результаті було сформовано відповідну точку зору про необхідність об'єднання дій всіх країн і регіонів Європи з метою створення єдиного інформаційного ринку на основі поступальних управлінських дій [1].

Наступним етапом розвитку європейського інформаційного простору стала зустріч в Окінаві в 2000 р. та прийняття Окінавської хартії. Всі документи європейського співтовариства з євроінтеграційних питань в даний період позиціонували такі стратегічні положення:

1. Створення і розвиток інформаційного суспільства і інформаційної економіки;
2. Пріоритет соціальних інтересів у використанні інформаційних ресурсів та технологій;
3. Формування нової системи відносин «держава – бізнес – населення» відповідно вимогам інформаційного прогресу.

В економіці України в даний час також спостерігається стрімкий розвиток інформаційної діяльності. Це масове розповсюдження Internet і покриття мобільних операторів, автоматизація і інформатизація виробництва та сфери послуг, поява нових видів послуг з інформаційного обслуговування (комп'ютерна преса, інформаційний аудит, розробка програмного забезпечення).

Але дані процеси відбуваються стихійно, і увага державного, регіонального, галузевого управління фактично знаходиться осторонь. Не сформовано основні інституціональні умови функціонування інформаційного ринку, пріоритетами для підприємств і влади є технічна складова інформаційного прогресу – придбання сучасних комп'ютерів та офісного обладнання, використання найсучасніших програмних продуктів та ін., просування ж соціально інформаційних технологій здійснюється вкрай повільно та неефективно. Це відображається на якості системи освіти, медичному обслуговуванні, побутових послугах.

І лише з 2000 р. українська влада починає розуміти глобальне призначення та перспективність інформаційної галузі. Саме з цього моменту розпочинають аналіз і діагностику таких процесів, як: доступ до Internet, підготовка IT-кадрів, інформаційна безпека та ін.

В світовому осередку в даний час поступово сформувалась і отримала визнання теорія і методологія інформаційного суспільства. Дослідження цього часу вже мали ознаки нових наукових шкіл, обґрунтували інформаційні процеси на всіх рівнях відтворення і на мікро-, макро-, мезо- і нанорівнях людської діяльності.

Основними характеристиками нового етапу розвитку, на думку багатьох вчених постіндустріального чи інформаційного етапу розвитку людства, є наступні.

По-перше, зміна в пріоритетах використання ресурсів та перехід від центру матеріального ресурсозабезпечення до нематеріального, інформаційного. Центральною ланкою в ефективному розвитку економічних систем є не матеріальний потенціал, а інформаційний.

Сьогодні інформація розглядається як важливий ресурс поряд із матеріальним, фінансовим, енергетичним, трудовим та іншими видами ресурсів. У зв'язку з цим особливого значення набуває поняття «інформаційний ресурс», під яким розуміється спеціальним чином організована система даних – окремі документи і масиви документів в інформаційних системах, тобто сукупності елементів (матеріальних або ідеальних), які певним чином пов'язані між собою та утворюють деяку цілісність (бібліотеки, архіви, фонди, банки даних та ін.). Роль цього ресурсу в наш час не тільки не зменшується, а можливо, і перевершує значення інших ресурсів. Враховуючи значну роль цього ресурсу в процесі управління підприємством і забезпеченні ефективності його функціонування, можна зробити висновок, що інформація є стратегічним ресурсом розвитку виробництва, оскільки вона дає можливість раціонально використовувати інші види ресурсів [2].

Для виконання функцій стратегічного ресурсу інформація повинна відповідати таким вимогам:

- зміст інформаційного ресурсу має забезпечувати оперативність та очікувану якість управлінських рішень;
- зміни зовнішнього та внутрішнього маркетингового середовища повинні оперативно відображатись в змінах структури та змісту інформаційного ресурсу;
- структура організації інформаційного ресурсу має відповідати інформаційним потребам споживачів;
- характер змін інформаційного ресурсу повинен бути адекватним характеру змін інформаційних потреб;

– організація процесів інформаційного забезпечення має передбачати оперативний доступ до інформаційного ресурсу [2].

Поступово проблематика розвитку інформаційної діяльності переходить в площину відносин (рис. 1).

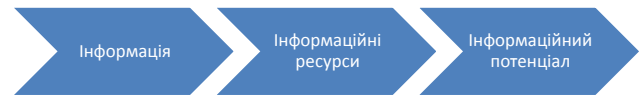

Рис. 1. Проблематика розвитку інформаційної діяльності

Проходить ускладнення наукового бачення інформаційного прогресу, і нагальність питання поступово зсувається від простого розуміння інформації, як ресурсу і товару до складних відтворювальних схем, що використовують інформаційні ресурси, науку, інформаційні технології.

Проблематика інформаційного потенціалу в системі наукових знань менеджменту з кожним днем стає все більш актуальною. Вчені досліджують інформаційний потенціал країни, регіону, галузі, навчальних закладів, підприємств, особистості як унікальну можливість економічного і соціального зростання. Доведено, що саме накопичення інформаційних ресурсів є відправною точкою у появі і ефективному розвитку інформаційної індустрії, інформаційних підприємств, мережевого бізнесу, кластерів та інших видів господарської діяльності.

По-друге, зміна в динаміці і обсягах інформаційних потоків, нові якісні характеристики інформаційних комунікацій, поява і стрімкий прогрес розповсюдження локальних і глобальних мереж.

Сьогодні мова йде не просто про формування єдиного світового інформаційного простору, а про новий якісний прорив у використанні і обслуговуванні інформаційних систем на всіх рівнях людських стосунків. За оцінкою IT-менеджерів провідних компаній виробників інформаційних продуктів та технологій, світ стоїть на порозі мобільнохмаринкової технологічної ери. Формується інфокомунікаційне середовище по типу зв'язку «кожного з кожним». Базовими характеристиками даного середовища будуть:

– всеохоплюючий Internet (Internet of Everything, IoE);

– повсюдне використання мобільних засобів передачі, накопиченні і первинної обробки інформації;

– інтелектуалізація і віртуалізація робочих місць;

– ускладнення інформаційної інфраструктури обслуговування підприємств, ринків, органів управління;

– масова уніфікація програмного забезпечення і технологій обслуговування клієнтів в системі господарських і соціокультурних відносин.

Яскравим прикладом динаміки зростання користувачів Internet є представлені в таблиці 1 дані. Кількість користувачів Internet в розрахунку на 100 чол. росте стрімко як в США, так і в Україні. Але український сегмент Internet-послуг ще не сформовано, процеси його динаміки стабільні для розуміння і визнання глобальних процесів.

Третє. Зміна пріоритетів розвитку науки. Перехід до системного розуміння науки як глобального світового знання. Накопичення, використання знань забезпечує прогрес в усіх галузях і видах діяльності.

Таблиця 1
Кількість користувачів Інтернет в розрахунку
на 100 чол., 2003-2013 рр.

Період	Україна	Країни низького і середнього доходу	Країни Європи та Центральної Азії	США
2003	3,14	4,64	28,29	61,95
2004	3,48	5,85	32,36	65,04
2005	3,74	7,04	35,16	68,27
2006	4,49	8,67	38,03	69,20
2007	6,52	11,28	43,59	75,26
2008	10,94	14,08	47,25	74,22
2009	17,77	16,97	50,13	71,21
2010	23,09	20,91	56,50	74,25
2011	28,70	23,48	60,30	77,90
2012	33,70	26,56	63,20	81,00

Складено на основі [The WorldBank DataBank, звітів укратсту, світових рейтингових агенцій]

Сьогодні відбувається збільшення ролі інформації, знань і інформаційних технологій у житті суспільства, забезпечення процесів регіонального та місцевого відтворення. Революційно важливі здійснення в громадському прогресі були і будуть завдяки тому, що людина здатна сприймати наявну інформацію про навколишній світ, обробляти її та на основі отриманих знань створювати продукти праці, необхідні для життєдіяльності. Оскільки потреби людини безперервно зростають, зростає й необхідність у більш досконалих знаряддях праці, збільшуються також обсяги інформації, накопиченої про навколишній світ, має місце спадкоємність у системі накопичених знань. Суспільний прогрес стимулював розвиток науки та системи освіти. Це і є інститути з питань накопичення та розповсюдження знання. На початку ХХ ст. відбувається стрибок у розвитку суспільства завдяки науковим і соціокультурним досягненням. У цей період у сфері матеріального виробництва виділяється інформаційне виробництво. Раніше працівники при виробництві продуктів праці самостійно збирали інформацію про довкілля і, систематизуючи та перетворюючи її на практичний досвід, створювали продукти праці. Таким чином, інформація завжди була одним із чинників продуктивних сил, засобом праці разом із речовими знаряддями праці, оскільки без інформації та знань людина не змогла б не тільки робити науки відкриття і винаходи, а й створювати елементарні предмети праці. Інформаційний потенціал ВНЗ формує інформаційний потенціал суспільства, впливає на національну економіку, оскільки система вищої освіти є акумулятором всієї накопиченої суспільством інформації, генератором головної продуктивної сили будь-якого суспільства в будь-якій економіці, тому що діє і виробляє завжди людина, вихована і підготовлена сповна певним чином. І навпаки, інформаційний потенціал суспільства робить безпосередній вплив на формування інформаційного потенціалу ВНЗ за допомогою інформаційного середовища [3].

Четверте. Поява і активний розвиток інформаційного ринку, як сучасної центральної ланки ринкового середовища. Проникнення інформаційного ринку у всі компоненти і складові ринкового середовища, ринкового механізму сучасного світового ринкового господарства.

Інформаційний ринок з погляду методологічного аналізу слід розглядати як систему економічних і соціальних відносин в процесі відтво-

рення суспільного продукту. Це безпосередньо продуктивна сила суспільства, чинник виробництва, суспільне багатство, національний і регіональний стратегічний ресурс, об'єкт товарно-грошових відносин, середовище формування соціокультурних зв'язків. Країни, які все більше одержують переваг в розвитку інформаційного середовища та мають великий потенціал інформаційного ринку, приходять до радикальних змін в економічних, політичних, соціальних відносинах. Закономірність сьогодення є такою, що інформація перетворюється на важливий економічний ресурс, який стає одним з найважливіших факторів виробництва, основою ефективного використання інших видів ресурсів і передумовою ефективності всіх видів діяльності [2; 4].

П'яте. Перехід до інформаційного типу економічного зростання. Це нове явище в економічних знаннях, але не передбачений, а скоріше цілеспрямований результат діяльності інформаційного сектору економіки. Ще Дж. Гелбрейт позиціонував тезу про негнучкість і недостатність матеріальних факторів в системі економічного прогресу [5].

Новий інформаційний тип економічного зростання сьогодні підтверджується значущістю інформаційного ресурсу в процесі праці. Відбувається стрімка зміна обсягів інтелектуальної праці, формуються чітко виражені масштаби економії праці в процесі автоматизації і інформатизації всіх видів людської діяльності, часовими затратами працездатного населення на отримання освіти, безперервність системи освіти як актуальна вимога роботодавців.

Нове інформаційно-містке розуміння праці підприємців, як феномену інформаційної, нематеріальної діяльності, поява і активне стимулювання інноваційної праці здійснюють перехід від індустріальної праці до інформаційної. Це елемент прогресу виробничих і суспільних відносин, що відповідає зміні епох.

Формується феномен інноваційної праці – це трудова діяльність людини, що полягає у сукупності її функціональних можливостей, способів і засобів її мислення з метою відтворення і розвитку системи економічних та соціальних відносин в системі інформаційного суспільства, результатом якої є постійне перевищення попередніх результатів подальшими. У зв'язку з цим інноваційна праця набуває інвестиційного і мережевого характеру. Інвестиційний характер інноваційної праці – це постійне інвестування працівником у власний людський капітал. Мережевий характер – спосіб організації діяльності працівників, пов'язаний з їх взаємодією в рамках мережевих структур інноваційного кластеру [6].

Шосте. Комплексний і стрімкий процес інформатизації усіх сфер людської життєдіяльності.

Як показує аналіз витрат на інформатизацію в нашій країні, питома вага капітальних вкладень на впровадження обчислювальної техніки в Україні складає 0,4% загального обсягу. Питома вага витрат на розвиток та впровадження обчислювальної техніки у валовому суспільному продукті країни, розрахована за методикою ООН, не перевищує 0,1–0,2%. Для порівняння: аналогічний показник у США становить близько 15%. Високорозвинуті країни разом з Європейською комісією визначили одинадцять пріоритетних проектів, що мають міжнародне значення [7].

Сьоме. Формування різноманітних моделей національних і регіональних економік в рамках інформаційної економіки.

Яскравим прикладом такої появи і реалізації нової моделі є кластерна економіка, як прояв і розвиток складних процесів регіоналізації. Ця модель уже формована в низці країн та отримала своє теоретичне і практичне визнання. накопичується управлінський досвід оцінки кластерної економіки, її вивчають з різних точок зору.

Цікавість представляють такі питання, як новий устрій ринкового середовища на основі кластерної моделі конкуренції, державне і регіональне регулювання підприємницького середовища.

Кластеризація економіки – це складний і дуже динамічний процес, в якому неприпустимі зупинки та зволікання. Вагоме місце у кластерному розвитку належить приватному бізнесу. Україна наразі не надто активно використовує кластери, хоча у світовій практиці ця модель стала вельми популярною. Протягом останніх 20 років масштаби боротьби держав за підвищення своєї конкурентоспроможності постійно зростали. Із цією метою більшість країн світу використовують кластерну модель виробництва, розробляючи стратегію і виконуючи програми кластеризації економіки. У сучасних умовах функції інноваційних кластерів розширюються і можуть застосовуватися також для розвитку сільських територій і народних художніх промислів. Усі ці можливості кластерних моделей потрібно врахувати при розробці національної стратегії та програми кластеризації економіки України [8, с. 10].

Висновки і пропозиції. Зміна місця інформації в системі факторів суспільного виробництва, що відбулася завдяки науково-технічній революції, висунула в ряд самостійних складових час-

тин сучасної економічної науки порівняно молоді й таку, що бурхливо розвивається, галузь економіки, що вивчає економічні закони, діючі в сфері виробництва і відтворення науково-технічної інформації, наукового знання. Цю галузь економічної науки називають економікою інформаційного виробництва або, інакше кажучи, інформаційною економікою. Предметом економіки інформаційного виробництва в загальному вигляді є економічні відносини, що складаються в процесі виробництва, обміну, розподілу і споживання науково-технічної інформації, і економічні закони, яким підпорядковується розвиток цих процесів. Слід зауважити, що інформаційна економіка вивчає не інформаційний сектор господарства, а економічні закони виробництва, суспільного руху і виробничого застосування науково-технічної інформації, в яких би сферах і секторах економіки не розвивалися ці процеси. Безпосередньо предметом дослідження даної галузі економічної науки є розвиток систем економічних відносин, що виступають загальними формами буття і руху інформаційних технологій, існування яких безпосередньо пов'язане з наступаючим пануванням інформаційного технологічного способу виробництва [9].

Як результат, поява і всесвітнє визнання нової економічної формації – інформаційної економіки. Вчені позиціонують цей процес переходом до нового століття. Інформаційна економіка це – відтворення національного господарського комплексу на сонові пріоритетів розвитку інформаційної галузі, коли більша частина створюваного в країні ВВП формується в даній сфері.

Список літератури:

1. Європа та Глобальне інформаційне суспільство. Рекомендації Європейській раді: збірник «Європа на шляху до інформаційного суспільства»: Матеріали Європейської Комісії 1994–1995 рр. – К.: Державний комітет зв'язку та інформатизації України. Вид. «Зв'язок», 2000.
2. Пономаренко Н.Ш. Особливості розвитку інформаційного ринку: [монографія] / Н.Ш. Пономаренко, О.В. Фінагіна // НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. – Д.: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 194 с.
3. Мащенко Н.С. Інформаційний потенціал ВНЗ у складі інформаційного суспільства / Н.С. Мащенко // Вісник економіки транспорту і промисловості: зб. наук.-практ. ст.). – Х., 2010. – № 29. – С. 444–449.
4. Фінагіна О.В. Ринкова трансформація в регіоні: особливості розвитку та діагностування: [монографія] / О.В. Фінагіна // НАН України; Ін-т економіко-правових досліджень. – Д.: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. – 228 с.
5. Гелбрейт Дж. Новое индустриальное общество / Дж. Гелбрейт. – М.: Прогресс, 1969. – С. 85–87.
6. Панкова Л.І. Генезис теорій розвитку інноваційної праці та інноваційних кластерів / Редкол.: [В.К. Мамутов, О.І. Амоша, А.Я. Берсуцький та ін.; гол. ред. А. Я. Берсуцький] // Вісник Донецького ун-ту ек. та права: зб. наук. праць. – Д.: ДОНУЕП, 2014. – № 1. – С. 175–181.
7. Андрієнко В.М., Фінагіна О.В., Мащенко Н.С. та ін. Концептуальні засади стратегічного розвитку інформатизації національної економіки / [В.М. Андрієнко, О.В. Фінагіна, Н.С. Мащенко та ін.]. – Д.: ДонНУ, 2011. – 217 с.
8. Бєро В.Ю., Чушайленко Ю.О. Розширення функцій інноваційних кластерів в Україні / В.Ю. Бєро, Ю.О. Чушайленко // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. – 2013. – № 5. – С. 9–16.
9. Нижегородцев Р.М. Информационная экономика. Информационная Вселенная: Информационные основы экономического роста / Р.М. Нижегородцев. – Москва – Кострома, 2002. – 163 с.

Журба И. А.

Черкасский государственный технологический университет

НАУЧНЫЕ ОСНОВЫ РАСПРОСТРАНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ В КОНТЕКСТЕ ПРОЦЕССОВ РЕГИОНАЛИЗАЦИИ И ГЛОБАЛИЗАЦИИ МИРОВОГО ХОЗЯЙСТВА

Резюме

Исследована трактовка категории «информационная экономика». Освещены возможности создания и развития информационного общества и информационной экономики. Доказано, что именно накопление информационных ресурсов является отправной точкой в появлении и эффективном развитии информационной индустрии, информационных предприятий, сетевого бизнеса, кластеров и других видов хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: информационная экономика, информационная безопасность, информационно-коммуникационный бизнес, информация, информационные ресурсы, информационные технологии, информационный потенциал.

Zhurba I. A.

Cherkasy State Technological University

SCIENTIFIC BASIS FOR DISTRIBUTING INFORMATION ECONOMY IN THE CONTEXT OF REGIONALIZATION AND GLOBALIZATION OF THE WORLD ECONOMY

Summary

In the article the interpretation of the category information economy. Deals with the possibility of creation and development of the information society and information economy. Proved that the accumulated information resources is the starting point for the emergence and effective development of the information industry, IT companies, business networking, clusters and other economic activities.

Keywords: information economy, information security, information and communication business, information, information resources, information technology, information potential.

УДК 005.336.4-026.15:061.1ЄС

Кардаков О. Ю.

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ СЕКТОРАЛЬНИХ ТА ГОРИЗОНТАЛЬНИХ ПОЛІТИК ЄС

Досліджено процес інтелектуалізації секторальних та горизонтальних політик ЄС. Визначено важливі інструменти об'єктивізації інтелектуальної протекції. Проаналізовано секторальні пріоритети сучасної інтелектуалізації ЄС. Виділено основні тенденції подальшої інформатизації суспільства. Створено авторську модель інтелектуалізації секторальних економік ЄС та запропоновано модель захисту інтелектуальних прав в ЄС.

Ключові слова: інтелектуалізація, секторальні та горизонтальні політики, інформатизація суспільства, кластеризація.

Постановка проблеми. Швидкий розвиток інноваційних технологій в Європейському Союзі наприкінці ХХ – початку ХІХ ст. викликав не менш стрімку трансформацію його наднаціональних політик, в основі яких лежало домінування процесів інтелектуалізації господарства країн-учасниць. У цілому такі трансформації віддзеркалювали суперечливі глобальні тенденції, адже, з одного боку, відбувалася концентрація «інтелекту» в селективних сферах виробництва, яка швидко змінювала виробничі технології, з другого – суспільство не завжди було готове до закриття підприємств, що належали до так званих традиційних галузей, які в добу Першої промислової революції забезпечували інтенсивне відтворення, натомість у сучасних умовах доволі швидко втрачали попит на свою продукцію. Основні тенденції постіндустріалізації 1970-1980-х років, що були спричинені зниженням енергомісткості, матеріало- та трудомісткості, вже у 1990-х роках суттєво зменшили селективний попит на продукцію важкого машинобудування, металургії, основної хімії, а запровадження енергозберігаючих технологій фактично «обвалило» попит на електроенергію, що, на думку фундатора основних ідей Третьої промислової революції Дж. Ріфкіна [1], вже найближчим часом перетворить кожен оселю європейця на своєрідну енергетичну лабораторію, котра може продукувати енергію і постачати її в мережу. Втім, амбітні плани ЄС можуть здійснитися лише за умов гіперконцентрації в європейському бізнес-середовищі, потужних інтелектуальних ресурсів, а також виокремленню та абсолютизації правових норм регулювання та відповідальності в сфері охорони прав інтелектуальної власності.

Отже, трансфер знань в Європейському Союзі є таким, що посилюється з кожним роком, а його

дифузія в секторальні та горизонтальні політики ЄС є такою, що постійно зростає. Основними факторами такої пришвидшеної динаміки цього інтеграційного угруповання є:

- загострення цінової і якісної конкуренції між товаровиробниками та продуцентами послуг, що змушує компанії враховувати не лише попит на окремі товари, а й насиченість ринку аналогічними товарами, що виробили конкуренти;

- вплив на європейський ринок інновацій інституцій ЄС, котрі, з одного боку, декларують підтримку конкуренції, з другого – надають допомогу у вигляді грантів депресивним регіонам, що вже зараз викликає неабиякі дискусії в Європейському Союзі;

- розбіжності в оцінюванні та інтерпретації правових норм регулювання та ідентифікації окремих елементів інтелектуальної власності на загальноєвропейському рівні;

- переплетіння інтересів ТНК, ТНБ, а також малого та середнього бізнесу (МСБ) в процесі створення, комерціалізації та трансферу інтелектуального продукту, нові види якого можуть випадати із загальної класифікаційної моделі і утворювати численні різновиди, які потребують перевірки та відповідної ідентифікації;

- суперечності та відмови у реєстрації патентів та інших форм захисту інтелектуальної власності в процесі удосконалення розроблених раніше новачків та віднесення їх до ідентифікованих в ЄС сфер економічної активності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на вищесказане, можна стверджувати, що секторальне позиціонування інтелектуальної сфери Європейського Союзу є важливим елементом ідентифікації найновіших технологічних тенденцій і спирається як на наукові розробки, зо-